

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Відділення професійної освіти і освіти дорослих
Управління освіти Житомирської міської ради
Науково-методичний центр
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут педагогіки
Кафедра педагогіки
Кафедра мистецьких дисциплін і методик навчання
Кафедра англійської мови з методиками викладання у дошкільній
та початковій освіті
Бішкекський гуманітарний університет імені К. Карасаєва
(Киргизька Республіка)
Британська Рада в Україні (м. Київ)
Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Центр забезпечення загальної, середньої, дошкільної та позашкільної освіти
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра педагогіки
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
Кафедра початкової освіти

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА
В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Збірник наукових праць

Частина I

ЖИТОМИР
2017

УДК 371.13: 372: 378

ББК 74.158

П 67

Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка від 27.01.2017 року (протокол № 8)

Рецензенти:

О. Є. Антонова – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка;

О. В. Пастовенський – доктор педагогічних наук, проректор з науково-методичної роботи Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Л. О. Хомич – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Літературний редактор, коректор :

Г. І. Гримашевич – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Житомирського державного університету імені Івана Франка.

П 67

Професійна освіта в умовах інтеграційних процесів: теорія і практика : збірник наукових праць / за заг. редакцією проф. С. С. Вітвицької, доц. Н. Є. Колесник. – Житомир : ФО-П «Н. М. Левковець», 2017. – У 2-х ч. – Ч. I. – 312 с. + CD.

У збірнику наукових праць представлено матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Професійна освіта в умовах інтеграційних процесів: теорія і практика» (22–23 березня 2017 року). Тематика статей – сучасні технології в інтеграційному освітньому просторі; вітчизняний і зарубіжний досвід професійної підготовки фахівців, проблема професійно-педагогічної компетентності в підготовці фахівців; інтегративний підход у процесі фахової підготовки майбутніх учителів і вихователів дошкільного закладу.

Збірник наукових праць адресований науковцям, магістрам освіти, педагогам-практикам, фахівцям у галузі професійної освіти, майбутнім учителям початкових класів та вихователям ДНЗ, методистам дошкільної та початкової ланки освіти.

УДК 371.13: 372: 378

ББК 74.158

© Вітвицька С.С., Колесник Н.Є., 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	10
РОЗДІЛ І. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ІНТЕГРАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	12
Балабанова І. В. РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МНЕМОТЕХНІКИ.....	12
Бардук Н. Л. ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК ОДИН ІЗ ВЕКТОРІВ У ФОРМУВАННІ ФІЗИЧНОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	17
Вержанська Н. Й. ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО- ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	22
Возна Т. Л. ПЕРФЕКЦІОНАЛІЗМ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ОБДАРОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА	26
Вознюк О. В. ОСНОВНА МЕТА РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ – ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПАРАДОКСАЛЬНОГО СПРИЙНЯТТЯ ДІЙСНОСТІ	29
Войненко К. В., Мазко О. П. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПИСЬМА В СИТУАЦІЯХ КОМП'ЮТЕРНО- ОПОСЕРЕДКОВАНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	33
Гетьман І. А., Гетьман М. А. РОЛЬ І МІСЦЕ ВІРТУАЛЬНИХ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	36
Гордієнко О. А. ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРА НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	39
Гримашевич К. В., Чернюк С. Л. ГЕНДЕР: ДО ПРОБЛЕМИ ТЕОРЕТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ	42

Гужанова Т. С. КЕРІВНИЦТВО РОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ В ПЕРШІ РОКИ ЖИТТЯ ДИТИНИ	45
Зарицька А. Й. ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМООСВІТИ ПЕДАГОГІВ	50
Каленський А. М. МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ	54
Kiliańska-Przybyło Grażyna UNDERSTANDING TEACHER STRESS: FROM (CRITICAL) REFLECTION TO (CLASSROOM) ACTION	57
Колеснікова І. В. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ МЕДІАОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	65
Компаній О. В. ФУНКЦІОНАЛЬНО-СМИСЛОВІ ТИПИ МОВЛЕННЯ: ЛІНГВОМЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ	68
Коновальчук І. І., Кучер Т. С. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАСОБІВ СУГЕСТОПЕДІЇ У НАВЧАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	73
Левкович І. Б. ДОЛАЄМО МОВЛЕННЄВІ ВАДИ РАЗОМ	79
Максимова О. О. ФОРМУВАННЯ ПРАВИЛЬНОЇ ПОСТАВИ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	82
Остапчук С. Ю. ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ	86
Павленко В. В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ	89

Петруняк Т. М.	94
ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ТЕОРІЇ РОЗВ'ЯЗАННЯ ВІНАХІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ У ВЗАЄМОДІЇ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
Ренова О. В.	97
ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІСЬКОГО ОРНАМЕНТУ В БІСЕРОПЛЕТІННІ	
Роговська І. А.	101
ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ «ЗВУКИ-ПАЛЬЧИКИ» В КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	
Рудницька Н. Ю.	104
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ	
Сторожук А. Ф.	107
КОРЕКЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ І ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	
Тарнавська Н. П.	112
ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСНОВНИМИ МАТЕМАТИЧНИМИ ПОНЯТТЯМИ, ВІДНОШЕННЯМИ ТА ДІЯМИ В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ НАВЧАЛЬНО-РОЗВИВАЛЬНИХ ПРОГРАМ ТА ІГОР	
Штольц Т. М.	119
КАЗКА ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА ДИТЯЧУ ОСОБИСТІТЬ	
Якименко С. І.	123
РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА	
РОЗДІЛ II. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	127
Бреславська А. Б.	127
ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	
Гарашук К. В.	132
ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ФОНОСТИЛІСТИКИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	

Голубовська І. В. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)	135
Дідківська М. В. РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНОМУ ЗРОСТАННІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	137
Євтушок В. П., Деньгаєва С. В. ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МЕДІАОСВІТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	141
Карпенко Є. М., Зимовець О. А., Левченко М. О., Шкабара С. С. РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА ЗАНЯТТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ АУДИТИВНОЇ НАОЧНОСТІ	146
Каськевич Т. І. ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ОЦІНКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ШКОЛЯРІВ	149
Колесник Н. Є. ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО- ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ	152
Майданик О. В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ	159
Орлова О. А. ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГІВ ЧЕРЕЗ ДИСТАНЦІЙНУ ОСВІТУ	163
Підгурська В. Ю. УДОСКОНАЛЕННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ШЛЯХОМ ЗАСВОЄННЯ НОРМ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ	167
Янчук Н. В. ЗНАЧЕННЯ МОВНО-МОВЛЕННЄВОЇ ПІДГОТОВКИ У ФОРМУВАННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	170

РОЗДІЛ III. ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ І ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ 174

Антонова О. Є., Ващук О. В. 174
ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ПОБУДОВИ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОЇ ОБДАРОВАНOSTІ УЧНІВ

Балицька І. М. 182
ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ СУЧАСНОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В КОНТЕКСТІ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ БАТЬКІВ ДО ЦІЄЇ ПРОФЕСІЇ

Богомолова Л. В. 190
АТЕСТАЦІЯ ПЕДАГОГІВ ДНЗ: ІННОВАЦІЙНИЙ ФОРМАТ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ

Григорцевич Н. П. 193
УПРОВАДЖЕННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРИНЦИПУ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН

Дубасенюк О. А. 198
ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Завязун Т. В. 205
СУЧАСНИЙ ПЕДАГОГ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ВИМОГИ ТА ПРІОРІТЕТИ

Майстренко З. К. 208
ЗМІСТ І ТЕХНОЛОГІЯ МОНІТОРИНГУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ

Петрук І. С. 213
МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Пожарко В. Є. 217
ПЕДАГОГІЧНА РАДА – КОЛЕГІАЛЬНИЙ ОРГАН УПРАВЛІННЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Федорова М. А. 221
РЕАЛІЗАЦІЯ НАСТУПНОСТІ У ФОРМУВАННІ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У ПЕРІОД ПЕРЕХОДУ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ ОСВІТОЮ ТА ПОЧАТКОВОЮ ШКОЛОЮ

Хатунцева С. М. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ	226
Яворська Т. Є. РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ЗДОРОВ'Я І ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА»	230
РОЗДІЛ IV. ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ	236
Базиль Л. О. ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ ПАРАДИГМАЛЬНИХ ЗМІН В ОСВІТІ	236
Бурмакіна Н. С. РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНІСНО-ПРАКТИЧНОГО КРИТЕРІЮ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРАНТА АГРАРНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ	242
Греб М. М. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЛЕКСИКОЛОГІЇ ТА ФРАЗЕОЛОГІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ВИШУ	246
Гримашевич Г. І. КУЛЬТУРА МОВИ ВЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ В СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІЙ ПАРАДИГМІ	250
Запорожцева Ю. С. ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПРОЦЕСІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ	255
Зеленянська Л. М. МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ В ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА	259
Климова К. Я. ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗАСОБАМИ МЕДІАОСВІТИ	265

Крамаренко А. М., Степанюк К. І.	269
ОРГАНІЗАЦІЯ КВАЗІПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНО-ПРОЕКТУВАЛЬНИХ УМІНЬ МАГІСТРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	
Мінькович Б. А.	272
КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СТАРШІЙ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ	
Орлов В. Ф.	277
ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА КАР'ЄРНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ	
Піддубна О. М.	282
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ "МАЛЮНОК" Й "ЖИВОПИС" ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ НАЧЕРКІВ	
Стеценко А. Г.	285
ВИКОРИСТАННЯ ONLINE – СЕРВІСУ GOOGLE CLASSROOM ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ВИВЧЕННІ МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН	
РОЗДІЛ V. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	291
Зданевич Л. В.	291
СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЯПОНІЇ	
Прохорова С. М.	296
СУЧАСНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА У ФІНЛЯНДІЇ: СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ	
Танська В. В.	300
СИСТЕМА СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ЗА КОРДОНОМ	
Шмельова Т. В.	306
ПЕДАГОГІКА КУЛЬТУРИ ЯК СУБДИСЦИПЛІНА СУЧАСНОЇ ПОЛЬСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ	

РОЗДІЛ IV

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ

Базиль Людмила Олександрівна,
доктор педагогічних наук, доцент
(Інститут післядипломної педагогічної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка)

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ ПАРАДИГМАЛЬНИХ ЗМІН В ОСВІТІ

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. На всіх етапах цивілізаційного розвитку успіх самореалізації людини значною мірою залежав від її ціннісно-світоглядних орієнтацій у царині літератури та мистецтва, індивідуально-особистісних якостей, що формували уявлення про неї як про цікаву й неповторну особистість. Інноваційні процеси, зумовлені становленням цифрової епохи, масштабно збільшили способи отримання інформації. Наразі сформовано єдиний інформаційний простір, у якому кожний індивід має змогу самостійно відшукувати, опановувати, інтерпретувати та поширювати інформаційні відомості. Водночас ефект впливу засвоєних відомостей визначається здатністю людини критично їх осмислювати й творчо використовувати відрефлексовані знання у розв'язанні ситуацій соціокультурного, професійного й особистого складників її цивілізаційного буття.

Унікальною ознакою цивілізаційної розвиненості народу, засобом його національної ідентифікації, духовного, художньо-естетичного й інтелектуально-емоційного становлення особистості в усі історичні епохи слугувала художня словесність. Саме літературне мистецтво є потенційно невичерпним джерелом формування високої гуманітарної культури особистості, громадянської відповідальності, збереження духовних ідеалів і національної ідентичності українського народу в глобальному світовому просторі. Опановуючи мистецькі твори в системі шкільної літературної освіти, учень засвоює окремі елементи й механізми мовомислення автора-письменника, читача-інтерпретатора, літературного критика, набуває вмінь адекватно сприймати тексти, виокремлювати та усвідомлювати сенси змісту твору, об'єктивно оцінювати й творчо інтерпретувати усвідомлені відомості.

Під впливом становлення інформаційно-технологічного суспільства посилюється роль компенсаторно-гедоністичних функцій літературних творів, провідним мотивом поведінки людини стає принцип отримання задоволення, що зумовлює підвищення ролі масової літератури. Відтак, викристалізовується своєрідна модель читання текстів лише масової літератури, що істотно обмежує діапазон культурних потреб особистості й може спричинити трансформації свідомості під кутом «одновимірної людини», з одновимірною думкою, поведінкою. Наведені явища загострюють суспільну увагу до постаті вчителя української мови і літератури, від професійних дій і рівня фахових

компетентностей якого залежить, чи стане художня література для учнів джерелом натхнення, творчості, стимулом для дослідницьких пошуків істинних сенсів, закодованих у художніх текстах, захопливих історій їх творення тощо. Одним з ефективних способів зміни традиційного вивчення літератури в школі в психологічно тонкий процес особистісно становлення учня, інноваційний процес опанування соціокультурного простору на основі дослідження творчого мовомислення автора, пошуку художніх істин, інтелектуальної та читацької рефлексії вважаємо літературознавчу діяльність, що деталізується схемами-алгоритмами, механізмами сприйняття й розуміння відомостей із друкованих та електронних джерел, «розкодування» прихованих смислів творів, виокремлення та осмислення знаків мовомислення, соціокультурних моделей читання й пізнання художньої словесності.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Сутність професійної діяльності вчителя літератури розглянуто в наукових розвідках Н. Волошиної, Є. Ільїна, О. Ісаєвої, Г. Кузнецової, Л. Мірошниченко, Є. Пасічника, С. Пультера, Б. Степанишина, Г. Токмань та ін. Своєрідність професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури відображено в працях П. Білоуса, П. Іванишина, Г. Клочка, В. Коваль, О. Куцевол, А. Лісовського, В. Марка, Л. Мацько, О. Семенов, В. Уліщенко та ін. На інтерпретаційній діяльності вчителя-словесника увагу зосереджено в публікаціях Н. Білоус, Л. Бутенко, А. Вітченка, О. Ратушняка та ін. Поняття ж «літературознавча діяльність» у науково-освітньому контенті вживають, зазвичай, як категорію загального змісту в просторі літературознавства на позначення сукупності дій, метою яких є осмислення, аналіз та оцінювання текстів. Механічне перенесення таких висловів у практику шкільної літературної освіти зумовлює масштабне вживання лексеми в освітянському просторі, що спричиняє формування у свідомості школярів спрощеного й навіть дещо спотвореного уявлення про природу літературознавчої діяльності.

Окреслення невирішених питань, порушених у статті. Поширення невнормованого використання терміна «літературознавча діяльність», відсутність дефініції в енциклопедіях і словниках характеризує швидше інтуїтивне, ніж теоретично обґрунтоване, розуміння семантико-змістового наповнення означеного різновиду діяльності як сукупності активних дій людини й одночасно підтверджує парадоксальність ситуації та несформованість категорії. Такі явища зумовлені нечітко окресленим статусом літературознавчої діяльності, інтуїтивними тлумаченнями поняття на основі використання загальних положень теорії діяльності стосовно осмислення літературно-художніх явищ, ігноруванням своєрідності літературознавчої діяльності.

Формулювання мети і завдань статті. У межах статті розкриємо сутність літературознавчої діяльності майбутніх учителів української мови і літератури в процесі їхньої професійної підготовки у ВНЗ, схарактеризуємо основні різновиди літературознавчої діяльності, що сприяють самореалізації майбутніх фахівців, формуванню індивідуального стилю їхньої діяльності та подальшому професійному самовдосконаленню.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На основі опрацювання наукових джерел та освітнього досвіду професійної підготовки вчителів-словесників було встановлено широковживаність поняття «літературознавча діяльність» як у системі шкільної літературної, так і вищої філологічно-педагогічної освіти. Науковці та вчителі-практики, послуговуючись указаним вище терміном у формулюванні мети й завдань опанування нових курсів, як синонімічні вживають такі лексеми: «творча інтелектуальна діяльність», «поетична діяльність», «літературно-критична діяльність», «літературно-мистецька діяльність», «фольклористична діяльність», «літературно-творча діяльність». Осмислення семантичного змісту наведених понять дає підстави стверджувати про їхні істотні відмінності, що зумовлені тематикою, метою та завданнями, об'єктом, предметом дослідницького інтересу людини, світоглядною позицією дослідника. Спільною ознакою для всіх понять є подібність сутнісного аспекту такої активності людини, єдність змісту, загальний характер, результат – оригінальний твір. Безперечно, літературознавча діяльність ученого-літературознавця, літературного критика, учителя української мови і літератури, студента-філолога різняться характерними особливостями, незважаючи на спільний об'єкт і засіб дослідження – текст твору, оптимально дібраний літературознавчий підхід і різновид аналізу літературно-художнього явища. Однак основною дією в процесі опанування художніх творів позиціонуємо розгляд і коментування сукупності «власних прочитань» та інтерпретацій художнього твору як результату літературознавчої діяльності, спрямованої на глибоке осмислення художнього тексту в процесі створення власного світоглядного уявлення про нього. Такі заняття трансформуються в дослідницькі процеси пошуку істин, що позитивно впливає на самореалізацію та саморозвиток суб'єктів освітніх процесів.

На основі студіювання наукових розвідок С. Аверинцева [1], М. Бахтіна [4], Г. Богіна [5], О. Галича [6], В. Карасика [7], Г. Клочека [8], Ю. Коваліва [9], І. Козлика [10] та інших ми переконуємося, що у визначенні сутності літературознавчої діяльності переважають феноменологічні підходи. Водночас теоретичний аналіз наукових розвідок засвідчує, що в літературознавчій праці як особливому різновиді діяльності індивіда виявляються літературознавча творчість і літературознавча майстерність, культура літературознавчої праці, естетичні смаки та професійний хист, рівень яких залежить від якісних характеристик створеного тексту (літературознавчого коментаря, статті, реферату, есе, нарису, дефініції, літературно-критичного огляду, рецензії та ін.) як кінцевого продукту праці та визначається ними.

Специфіка літературознавчої діяльності детермінує способи практичної реалізації процесу професійної підготовки майбутніх учителів загалом і вивчення навчальних курсів професійного циклу зокрема, що узгоджується з новітніми тенденціями, метою та завданнями сучасного літературознавства, спрямованими на розуміння сенсів художніх творів в умовах парадигмальних змін у системі мистецької освіти. Формування творчого читача з розвиненим критичним мисленням передбачає закладання на рівні свідомості

фундаментальних знань про художнє сприйняття, дослідження конкретних літературно-художніх явищ і процесів, а не засвоєння «готової інформації» про літературно-мистецький контент. З огляду на це завдання будь-якого літературознавчого підходу чи галузі полягає в тому, щоб «навчити» індивіда орієнтуватися в інформаційному просторі, сприймати й адекватно розуміти зміст тексту (і гіпертексту), розмірковувати над ним до читання, під час читання й після ознайомлення зі змістом твору для виокремлення й усвідомлення, закладених автором сенсів реальної дійсності. Наведене міркування доводить хибність поширеного в освітній практиці уявлення про літературознавчі розвідки лише як про наукове відтворення літератури й створеного автором художнього світу дійсності та заперечує позицію педагогів про «непотрібність» літературознавства в системі шкільної літературної освіти.

Своєрідність літературознавчої діяльності майбутніх учителів української мови і літератури, що детермінує їхнє особистісне та професійне становлення й подальше самовдосконалення в умовах парадигмальних і соціокультурних змін, зумовлюємо такими дослідницькими міркуваннями розуміння її сутнісних характеристик:

- ✓ *за метою й спрямованістю* – це індивідуально-особистісна, гностична, інтелектуально-творча, ціннісно-орієнтаційна діяльність, що забезпечує популяризацію, професіоналізацію, утвердження й розвиток загальнолюдських та особистісно значущих систем цінностей, закладених у змісті літературно-художніх явищ;
- ✓ *за змістом і способом виконання* – це чуттєво-практична, перетворювальна діяльність, що передбачає пізнання об'єкта, яким може бути як предмет, наприклад, художній твір, художній образ, засіб вираження художнього мовлення, літературно-стильова течія тощо (при цьому літературознавча діяльність буде предметною), так і інший суб'єкт або суб'єкти, наприклад, студент, викладач, учитель, учень, письменник, літературний критик, літературознавець, автор твору та ін. (у такому разі діяльність вважатиметься комунікативною) [15, с. 85]. Діяльність може розгортатися за схемою опредметнення (кодування) чи розпредметнення (декодування) дійсного або вигаданого автором світу, що зумовлює її характер та особливості перебігу: «Через діяльність суб'єкт здійснює взаємозв'язок з об'єктом, об'єктивною дійсністю, культурою, світом. Через діяльність відбувається певний перехід від суб'єкта... до об'єкта... Цей перехід відбувається у формі опредметнення та розпредметнення. У перебігу опредметнення здійснюється активне перетворення довкілля й дійсного світу, що передбачає створення предметного світу, фактично – його психологізацію. Розпредметнення психологізованого об'єктного світу є протилежним процесом – зміна власне суб'єкта діяльності, особистості через «вбирання», «всмоктування» людиною в себе більш широкого обсягу предметного довкілля [14, с. 512]. Відтак, літературознавча діяльність як поліфункціональна й багатовимірна активність індивіда може здійснюватись у різних формах і

відображатися як текст (або гіпертекст). Остаточним суб'єктивним результатом літературознавчої діяльності будуть постійні зміни інтелектуально-культурного рівня підготовленості особистості (як, власне, педагога, так і студентів);

- ✓ *за формою та механізмом реалізації* – це переважно інтелектуально-творча, організаційно-комунікативна діяльність, що, залежно від об'єкта діяльності, має два механізми реалізації й спрямована на вдосконалення підходів, способів, методів, форм, прийомів та умов праці й передбачає поєднання репродуктивного та креативного компонентів процесу перетворювальної діяльності:
 - а) діалог реципієнта з реальним або уявним автором твору на основі осмислення тексту за алгоритмом автор-текст-реципієнт-результат літературознавчої діяльності (літературознавчий коментар, есе, літературно-критична стаття, нарис та ін.);
 - б) діалог трансфесіонала (викладач, студент, учитель) зі слухачами реципієнтами (колеги, студенти, учні) для представлення й обговорення результату літературознавчої праці, що потребує активних соціальних контактів, постійного взаємоінформування, емоційно-вольового впливу вчителя;
- ✓ *за методами здійснення* – це діяльність, виконувана з використанням методів і прийомів сприймання, аналізу, інтерпретації й оцінювання художніх, літературно-критичних, наукових, публіцистичних текстів. У кожному методі відображено найбільш загальні мистецькі властивості й закономірності (йдеться про закони мімезису, катарсису, умовності, перетворення, одивнення), а також закони літературного твору, ураховано природу предмета [11]. Під час виконання літературознавчих завдань важливо брати до уваги універсальність і феноменальність художнього слова, що полягає в розумінні сенсів літературного твору як складників вторинної семантичної системи, якою є художній світ, створений на основі «художньої енергії» автора;
- ✓ *за умовами* – це психологічно напружена праця, що передбачає докладне осмислення логічно завершеного тексту в процесі творчого продукування власного світоглядного уявлення про нього й забезпечується вмінням багатовимірного бачення та глибокого проникнення в індивідуально-особистісні особливості учасників організованого діалогу (автор-текст-читач), здатності суб'єктів діяльності мислити нестандартно, висловлювати думки виразно й доступно, відповідати на запитання точно й чітко, слухати з розумінням і доброзичливо, створюючи стійкий психологічний контакт, спроможності розвивати здібності в організації вільного та відкритого діалогу в процесі опанування літератури, на основі вдосконалення й розвитку почуття природності, невимушеності публічного виступу.

Водночас маємо зважати на те, що особистісно-професійне становлення майбутніх учителів української мови і літератури характеризується особливою

динамікою. Його рушійною силою є розв'язання суперечностей, які постійно виникають між професійною (зовнішньою) та індивідуальною (внутрішньою) підсистемами загальної структури особистості майбутнього фахівця або вчителя. Розв'язання зазначених суперечностей ефективно відбувається на основі виконання нових завдань, що передбачає постійне звернення майбутніх учителів-словесників до активної літературознавчої діяльності.

Одним із результатів виконання такої багатопланової праці є самостійно створений текст літературознавчого, літературно-критичного, публіцистичного, наукового, навчального або художнього характеру. Результати аналізу творчих робіт засвідчують, що більшість студентів (62,3 %), окреслюючи специфіку художньої літератури (як окремих творів, так і творчості письменників, літературних угруповань, стильових течій), орієнтуються переважно на шкільну програму, не вміють логічно правильно оцінити творчість письменників і висловити глибоку, науково обґрунтовану думку щодо прочитаного, 15,4 % студентів намагаються керуватися власними міркуваннями в аналізі й оцінці літературно-художніх явищ, 18,5 % – сміливо висловлюють й аргументовано доводять самостійно визначену оцінку художнього твору чи творчості письменника, а 3,8 % респондентів неспроможні логічно правильно, чітко та вдумливо пояснити окреме літературно-художнє явище чи факт.

Розуміння сутності багатофункціональної літературознавчої діяльності дає підстави диференціювати такі її різновиди: науково-дослідницький, усвідомлювальний, інтерпретаційний, оцінно зорієнтований, рефлексивно-організаційний, текстологічний, навчально-освітній, методологічно зорієнтований, металітературознавчий [11]. Виконання виокремлених різновидів діяльності студентами-«філологами» – у майбутньому вчителями української мови і літератури – забезпечує їх самореалізацію в індивідуально-особистісному й професійно-діяльнісному ракурсах, що детермінує виникнення відчуття організованості, цілепокладання, ініціативності, сумлінності й наполегливості в досягненні фахових намірів і планів. Такий процес регулюється основними психічними механізмами в межах площин керування діяльністю: «Я-реальне», «Я-професійне» та «Я-ідеальне».

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Отже, літературознавча діяльність слугує рушійною силою особистісного та професійного становлення майбутніх учителів української мови і літератури та зумовлена відповідними закономірними характеристиками (наступність, послідовність, тривалість у часі, вплив зовнішніх і внутрішніх чинників). У процесі професійної підготовки майбутніх учителів-словесників літературознавча діяльність постає як масштабний довготривалий і водночас поетапний процес оволодіння професією вчителя української мови і літератури з початку формування професійних орієнтирів і намірів (на момент вибору професії) до завершення активної трудової діяльності, що складається з двох взаємодетермінованих процесів (професійного розвитку й особистісного розвитку).

Перспективними напрямками подальших досліджень вважаємо розгляд механізмів та алгоритмів кожного з різновидів літературознавчої діяльності, що

здійснюються в межах особистісного та професійного розвитку майбутніх учителів-словесників.

Список використаних джерел та літератури

1. Аверинцев С. С. Филология [Электронный ресурс] / С. С. Аверинцев // Большая советская энциклопедия. – [изд. 3-е]. – Т. 27. – Режим доступа : <http://philologos.narod.ru/texts/aver> – Заглав. с титул. экрана.
2. Базиль Л. О. Літературознавча діяльність учителя у системі шкільної літературної освіти / Л. О. Базиль // Українська мова і література в школі. – 2013. – № 5. – С. 20–25.
3. Базиль Л. О. Розвиток літературознавчої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури : монографія / Л. О. Базиль. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – 574 с.
4. Бахтин М. М. Литературно-критические статьи / М. М. Бахтин – М. : Художественная литература, 1986. – 543 с.
5. Богин Г. И. Обретение способности понимать : Введение в филологическую герменевтику / Г. И. Богин. – М. : Психология и Бизнес ОнЛайн, 2001. – 761 с.
6. Галич О. А. Теорія літератури : підручник / [Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. ; за наук. ред. Олександра Галича]. – [3-те вид., стереотип.]. – К. : Либідь, 2006. – 488 с.
7. Карасик В. И. О категориях дискурса. [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://homepages.tversu.ru/~ips/JubKaras>. – Заглав. с титул. экрана.
8. Клочек Г. Д. Вища літературна освіта в контексті Болонського процесу / Григорій Клочек // Г. Д. Клочек Енергія художнього слова : [зб. статей] / Г. Д. Клочек. – Кіровоград, 2007. – С. 352–397.
9. Ковалів Ю. І. Абетка дисертанта : Методологічні принципи написання дисертації : [посібник] / Ю. І. Ковалів. – К. : Твім інтер, 2009. – 460 с.
10. Козлик І. В. Теоретичне вивчення філософської лірики і актуальні проблеми сучасного літературознавства : монографія / І. В. Козлик. – Івано-Франківськ : Поліскан ; Гостинець, 2007. – 591 с.
11. Курилов В. В. Теория литературы в системе литературоведческого знания: [монография] В. В. Курилов. – Ростов н/Д, 2004 – 375 с.
12. Лотман Ю. М. Структура художественного текста / Ю. М. Лотман // Об искусстве. – СПб. : Искусство – СПб, 2000. – С. 14–287
13. Марко В. П. Аналіз художнього твору : навч. посіб. / В. П. Марко. – К. : Академвидав, 2013. – 280 с.
14. Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології : [навч. посібн.] / В. В. Рибалка. – К. : ІПППО АПН України, 2006. – 400 с.
15. Глумачний російсько-український словник психологічних термінів / [В. Й. Бродовська, В. О. Грушевський, І. П. Патрик]. – К. : Професіонал, 2007. – 512 с.

Бурмакіна Наталія Сергіївна,

старший викладач кафедри іноземних мов

(Житомирський національний агроекологічний університет)

РІВНІ СФОРМОВАНOSTI ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНІСНО-ПРАКТИЧНОГО КРИТЕРІЮ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРАНТА АГРАРНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. У статті 55 Закону України «Про вищу освіту» вказано, що посади педагогічних працівників ВНЗ можуть займати особи зі ступенем магістра за відповідною спеціальністю [1]. З огляду на це одним із функціональних напрямів діяльності магістра аграрної спеціальності може бути науково-педагогічний напрям, а одним із результатів навчання в магістратурі